
РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦЕНТРАЛІЗОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ НАЙСИЛЬНІШИХ НАЦІОНАЛЬНИХ КОМАНД ІЗ ФЕХТУВАННЯ

Ніна Козлова

Резюме. *Определены современные требования, предъявляемые к ресурсному обеспечению централизованной подготовки национальных команд по фехтованию, на основе изучения передового международного опыта по формированию спортивных тренировочных центров. Анализ передового международного опыта свидетельствует о современных требованиях к централизованной подготовке национальных команд, которые требуют от спортивных тренировочных центров предоставления полного спектра качественных услуг спортсменам: тренировочных, учебных, научных, медицинских, информационных, материально-технических, сервисных и административных. В ведущих странах наблюдается комплексное рассмотрение и системное решение вопросов улучшения ресурсного обеспечения системы подготовки национальных сборных команд по фехтованию.*

Ключевые слова: *ресурсное обеспечение, централизованная подготовка, центры олимпийской подготовки, фехтование.*

Summary. *Defined the modern requirements for a centralized resource support the preparation of national teams in fencing, based on the study of international best practices to build sports training centers. Analysis of best international practice has shown that the current requirements for the centralized training of national sports teams require training centers provide a full range of quality services to athletes: training, educational, scientific, medical, information, logistics, service and administration. In the leading countries, there is a comprehensive review of systemic issues and improve resource support system for training of national teams in fencing.*

Key words: *resource support, components centralized training, Olympic training centers, fencing.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку олімпійського спорту добре організована централізована підготовка спортсменів розглядається як один із найважливіших факторів, що визначають успіх національних команд на міжнародній спортивній арені [5]. Для якісного проведення централізованої підготовки спортсменів у різних країнах створюються спортивні тренувальні центри. Загострення боротьби за досягнення високих результатів у спорті, ускладнення спортивної підготовки висувають підвищені вимоги до послуг, що надаються тренувальними центрами для підготовки національних команд.

Центри олімпійської підготовки являють собою спеціалізовану спортивну структуру, основним завданням якої є організація навчально-тренувального процесу для підготовки та вдосконалення майстерності спортсменів високої кваліфікації, здатних успішно виступати на чемпіонатах Європи, світу та Олімпійських іграх. Робота в центрах здійснюється у межах постійного проведення навчально-тренувального збору спортсменів, зарахованих до основного або резервного складу збірних команд з олімпійських видів спорту [2].

Центри олімпійської підготовки є місцем тривалого перебування національних команд, тому їх організаційна структура повинна забезпечити спортсменів збірних команд повним спектром різ-

них послуг. Рівень ресурсного забезпечення централізованої підготовки може суттєво вплинути на успішність виступу спортсменів, що необхідно враховувати при формуванні центрів олімпійської підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з досліджуваної проблеми показав наявність великої кількості теоретичного та емпіричного матеріалу з формування сучасної спортивної інфраструктури в різних країнах [4]. У результаті з'ясовано, як врахування місцевих умов і традицій у ресурсному забезпеченні централізованої підготовки сприяє підвищенню ефективності всієї системи підготовки національних команд до Олімпійських ігор.

Науковий інтерес представляє вивчення системи забезпечення централізованої підготовки представників різних видів спорту, хоча і наявні відомості з цього питання, зокрема з фехтування, які мають фрагментарний і розрізнений характер.

Дослідження проведено згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. за темою 2.14 «Організаційно-методологічні основи педагогічного та психологічного забезпечення підготовки збірних команд України» (номер держреєстрації 0111U001726).

Мета дослідження — визначити сучасні вимоги, що висуваються до ресурсного забезпечення централізованої підготовки національних команд із фехтування на основі аналізу передового між-

народного досвіду з формування спортивних тренувальних центрів.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукових та документальних джерел, комп'ютерної мережі Інтернет про підготовку національних команд, які досягли високих результатів на Іграх Олімпіад і чемпіонатах світу з фехтування за останні десятиліття.

Результати дослідження та їх обговорення. Виявлено, що в усіх вивчених країнах на практиці національних збірних команд широко застосовується централізована підготовка, в якій задіяні найсильніші спортсмени, тренери та інші фахівці (науковці, лікарі, техніки). У сучасному ресурсному забезпеченні централізованої підготовки спортсменів виділяють наступні компоненти: тренувальний, сервісний, медичний, навчальний, науковий, адміністративний, інформаційний, матеріально-технічний (рис.1).

Тренувальний блок повинен забезпечувати три напрями тренувального процесу фехтувальників: спеціально-підготовчий, загальнопідготовчий та відновлення. Для проведення занять зі спеціальної підготовки фехтувальні доріжки та апаратура обладнані стаціонарно у спеціалізованих залах або розміщуються тимчасово в універсальних залах, призначених для занять іншими видами спорту. Підвищенню ефективності загальнопідготовчої і відновлювальної роботи сприяє наявність в центрах олімпійської підготовки різноманітних спортивних споруд: басейни, відкриті й закриті ігрові майданчики, тренажерні зали тощо.

Комфортне перебування спортсменів у спортивному тренувальному центрі покладається на сервісний блок, що забезпечує їх розміщення, харчування, дозвілля, транспортні послуги та побутовий сервіс. Спортсмени розміщуються, як правило, в готелях тренувальних центрів, або ж у муніципальних готелях, службових та орендованих квартирах і будинках, сім'ях. Поширена практика використання кімнат зі штучними гіпоксичними умовами. Обов'язковою умовою обслуговування спортсменів у тренувальних центрах

є надання їм повного комплексу послуг із харчування. Харчування в олімпійських центрах залежить від особливостей національної кухні, що формується протягом досить тривалого часу під впливом природних, географічних, соціально-економічних та інших факторів. Практикується меню національних страв різних країн світу. Харчування, на вивчених нами тренувальних базах, організовано у форматі «шведського столу». Активізації відновлювальних процесів, повноцінному відпочинку спортсменів сприяє наявність у структурі тренувальних центрів місць проведення дозвілля. Обов'язковою послугою під час тривалого перебування спортсменів далеко від дому є побутова обслуговування. Також центри надають транспортні послуги, які полягають у наданні місць для паркування машин на території бази, організації зустрічі та провідів в аеропорт, на вокзал та ін.

В усіх олімпійських центрах передбачений медичний блок. Медичні структури (кабінети, поліклініки, центри) покликані проводити комплекс заходів, спрямованих на відновлення, стимуляцію спеціальної працездатності, лікування і контроль спортсменів із метою збереження їхнього здоров'я. Для відновлення і стимуляції спеціальної працездатності в центрах олімпійської підготовки застосовується широкий комплекс впливів на організм спортсмена. Невід'ємною частиною команд із обслуговування національних команд є фахівці з дієтології, фізіології, біохімії, психології. Так, психологи працюють з усіма суб'єктами централізованої підготовки: спортсменами, тренерами, обслуговуючим персоналом. Проводяться індивідуальні та командні тренінги, консультації та інші заходи. Дієтологи оцінюють харчування, проводять семінари з харчування команд, навчання та консультації з приготування їжі позатренувального центру, організують зустрічі тренерів, спортсменів із кухарями. У всіх країнах прагнуть обладнати медичні структури в центрах найсучаснішою апаратурою.

Функціонування наукового блоку в спортивних тренувальних центрах спрямоване на підвищення ефективності підготовки спортсменів шляхом отримання та застосування нових знань і технологій, що базуються на передових досягненнях спортивної науки, досвіді та практиці суміжних дисциплін і науково-технічного прогресу. Виділяють шість підсистем науково-методичного забезпечення спортивної підготовки: спортивно-педагогічну, медико-біологічну, психологічну, інформаційну, організаційну та матеріально-технічну. Спортивно-педагогічний підрозділ тренувального центру здійснює розробку та реалізацію на практиці системи підготовки спортсменів за допомогою спортивно-педагогічних технологій. Робота

Рисунок 1 — Блоки ресурсного забезпечення централізованої підготовки

медико-біологічного сектора спрямована на визначення та впровадження комплексу медико-біологічних заходів під час підготовки спортсменів для збереження здоров'я і підвищення функціональних можливостей спортсменів. Психологічна служба спортивних центрів проводить пошук і використання технологій психологічної науки і практики, націлені на мобілізацію психічних резервів для підвищення ефективності тренувальної і змагальної діяльності спортсменів. Інформаційний підрозділ забезпечує збір, зберігання і надання потрібної інформації тренерам, спортсменам, вченим-дослідникам і фахівцям у відповідний час і в зручній для них формі. Підрозділ з організаційного забезпечення надає допомогу начальникам команд, тренерам у визначенні організаційно-управлінських засад, що забезпечують цілеспрямоване функціонування централізованої підготовки спортсменів. Матеріально-технічний сектор вивчає та враховує попит і пропозиції на матеріально-технічні ресурси необхідної якості та кількості. Адміністративний блок орієнтований на оптимальне використання ресурсів спортивних центрів для досягнення національними збірними командами поставлених цілей.

В адміністративному блоці можна виділити два основних напрямки діяльності — управлінський та комерційний. Управління являє собою реалізацію декількох взаємопов'язаних функцій: планування, організацію, мотивацію і контроль. Планування спрямоване на визначення мети діяльності центру, засобів і найбільш ефективних методів роботи для досягнення цих цілей. Важливим елементом цієї функції є прогнози можливих напрямків розвитку та стратегічні плани спортивних центрів. Широко поширена практика розташування штаб-квартир національних спортивних федерацій у структурі тренувальних центрів. Підприємницька діяльність центру спрямована на вирішення комерційних питань для отримання прибутку, тобто самостійне залучення грошових коштів з усіх можливих джерел для власних потреб.

Інформаційна служба орієнтована на пошук, створення та зберігання інформації трьох рівнів: загальної, спеціальної та спеціалізованої. Загальна інформація містить тривіальні відомості й оперує набором понять, зрозумілим більшій частині соціуму. Спеціальна інформація містить специфічний набір понять і знань, використовуваних у спорті. Спеціалізована інформація відноситься безпосередньо до певного виду спорту — фехтування. Інформаційні ресурси можуть бути різних видів: засоби масової інформації, бібліотеки, Інтернет, архіви та бази даних в електронному та друкованому вигляді, аналітичні звіти, власні аналітичні матеріали, дослідження та прогнози.

Навчальний блок надає сукупність організованих заходів, спрямованих на здобуття знань, умінь та набуття досвіду. У центрах олімпійської підготовки навчання розгалужується на два основні навчальні напрями — освіта спортсменів і підвищення кваліфікації тренерів та інших фахівців. Освіта спортсменів органічно поєднується з тренувальним процесом. У навчанні спортсменів можна виділити два найпоширеніші напрями: перший полягає в можливості отримати спортсменом вищу або середню освіту в умовах централізованої підготовки, другий — навчання спортсменів в олімпійському центрі передбачає їхній інтелектуальний і духовний розвиток. Під час навчально-тренувальних зборів у спортсменів є можливість отримати різні знання як суспільної діяльності, ведення бізнесу, влаштування особистого життя, вивчення іноземних мов, навчання публічним виступам, вивчення психології спілкування тощо. Освіта тренерів, суддів та інших фахівців реалізується у навчальних програмах додаткової професійної освіти (підвищення кваліфікації та професійної перепідготовки). В основному це напрямок реалізується спільно з національними федераціями.

У матеріально-технічному блоці слід виділити три взаємопов'язані підсистеми: споруди, обладнання та інвентар. Споруди центрів олімпійської підготовки можна розділити за призначенням на спортивні та допоміжні. Спортивні споруди — відкриті та криті майданчики, будівлі з універсальними і спеціалізованими залами, плавальні басейни тощо — призначені для проведення навчально-тренувальних занять. До допоміжних споруд відносяться приміщення, що надають всі необхідні умови для повноцінної підготовки — це медичний, науковий центр, готель, їдальня, адміністративно-технічні та інші приміщення. Обладнання та інвентар являють сукупність пристосувань, використовуваних у функціонуванні центру олімпійської підготовки. До переліку обов'язкового обладнання центрів, в яких готуються фехтувальники, відносяться мішені, тренажери, спортивна, діагностична, медична, офісна апаратура, меблі тощо. До інвентарю відносяться різні предмети, призначені для будь-якої певної мети або роботи. Враховуючи багатофункціональність олімпійських баз, використовується спортивний, столовий, офісний, медичний та інший інвентар.

Всі підрозділи спортивних тренувальних центрів взаємопов'язані, їх ефективність залежить від роботи один одного, бо кожен блок виконує свої функції для досягнення спільної мети. Підготовка спортсменів на найсучасніших спортивних спорудах може бути неефективною без належного сервісного та медичного підрозділів, де спорт-

смени проводять час між тренувальними заняттями задля відновлення. Науковий блок пов'язаний із упровадженням нових знань і технологій у всі складові підготовки. Адміністративний блок координує функціонування всіх підрозділів спортивного центру. Інформаційний блок забезпечує обмін інформацією, комунікацію між різними складовими спортивного центру. Від матеріально-технічного блоку залежить рівень забезпеченості інших блоків спорудами, обладнанням та інвентарем.

Висновки. Аналіз передового міжнародного досвіду показав, що сучасні вимоги до централізованої підготовки національних команд вимага-

ють від спортивних тренувальних центрів надання повного спектра якісних послуг спортсменам: тренувальних, навчальних, наукових, медичних, інформаційних, матеріально-технічних, сервісних та адміністративних. У провідних країнах спостерігається комплексний розгляд та системне вирішення питань поліпшення ресурсного забезпечення системи підготовки національних збірних команд із фехтування.

Перспективи подальших досліджень. Отримані результати досліджень дають можливість визначити світові стандарти ресурсного забезпечення централізованої підготовки спортсменів в олімпійському спорті.

Література

1. *Ву Хао*. Система наукового та медичного забезпечення спортсменів олімпійської команди Китаю / Ву Хао // Наука в олімп. спорті. — 2009. — № 2. — С. 3—6.
2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». — 17 листоп. 2009 р. — № 1724—VI.
3. *Павленко Ю. О.* Спортивні тренувальні центри як основна організаційна структура системи забезпечення олімпійської підготовки / Ю. О. Павленко, Н. А. Козлова // Актуал. пробл. фіз. культури і спорту. — 2010. — № 2. — С. 8—15.
4. *Платонов В. Н.* Спорт высших достижений и подготовка национальных команд к Олимпийским играм / В. Н. Платонов. — М.: Сов. спорт, 2010. — 310 с.
5. *Пядухов Ю.* Система забезпечення підготовки спортсменів високої кваліфікації / Ю. Пядухов, В. Болобан, Н. Кирієнко та ін. // Наука в олімп. спорті. — 2000. — № 5. — С. 64—70.
6. *Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy* / eds. by Barrie Houlihan, Mick Green. — Oxford, 2008. — 302 p.

References

1. *Wu Hao*. The system of scientific and medical support team Olympic athletes of China / Wu Hao // Science in Olympic sports. — 2009. — № 2. — P. 3—6.
2. *The Law of Ukraine «On Physical Culture and Sports»*. — November 17, 2009. — № 1724—VI.
3. *Pavlenko Yu.* Sports training centers as the main organizational structure of the system to ensure the Olympic training / Yu. Pavlenko, N. Kozlov // Actual problems of physical culture and sports. — 2010. — № 2. — P. 8—15.
4. *Platonov V. N.* Elite sport and the training of national teams for the Olympic Games / V. N. Platonov. — Moscow: Sov. sport. 2010. — 310 p.
5. *Pyaduhov Yu.* The system of training highly skilled athletes / Yu. Pyaduhov, V. Boloban, N. Kiriienko et al. / Science in the Olympic sport. — 2000. — № 5. — P. 64—70.
6. *Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy* / eds. by Barrie Houlihan, Mick Green. — Oxford, 2008. — 302 p.